

RAPALI VIVIEN

LÁTÓSZÖGEK

EGY KETTŐS KÖTŐDÉSŰ EMLÉKÍRÓ
A MULTIETNIKUS MURAKÖZRŐL

Dr. Sebestyén Mátyás: *Ahogy én láttam...*, szerk. Rokolya Gábor, záró tanulmány Makkai Béla, Közjegyzői Akadémiai Iroda, Budapest, 2016, 86 oldal

Dr. Sebestyén Mátyás emlékirata 2016-ban látott napvilágot a Közjegyzői Akadémiai Iroda által indított *Studia Notarialia Hungarica* sorozatban. A Rokolya Gábor szerkesztésében megjelent mű, Sebestyén Mátyás perlaki közjegyzőnek a történelem formálásában aktív szerepet játszó bennfentességével megírt memoárja Zala vármegye kevert lakosságú kistrégyőjében, a Muraközbe kalauzolja az olvasót. Ahol a dualizmus korának utolsó éveiben elkeveredett és meddő kultúrharcot vívott egymással a budapesti és az autonóm zágrábi báni kormányzat. Az egymásnak feszülő nacionalista szándékok természetét kiismerve a lassan ifjává serdülő szerző Budapesten szerzett jogi diplomát. Nem kerülhette el az első világháború poklát, ahol viszont a közös haza védelmében vállatvetve küzdött szűkebb pátriája horvát ajkú fiaival, majdani ügyfeleivel. Mert az impériumváltás idején végül a hazatérés mellett döntött. S lett megbízhatatlan „magyarón”, majd az ellenzéki Radić-féle horvát parasztpárt aktivistájaként, „államellenes felforgató”. Ezt követően politikai félfordulattal az egységes jogrendet hozó, s ebben az értelemben a nemzeti kisebbségek emancipációját is biztosító királydiktatúra híveként „reakciós jugoszláv”, míg a horvát usztasa bábállam idején a jogállamiság – gyanakvással szemlélt – védelmezője, s a „trianoniakkal” kollaboráló ügynök, akire tehát a főhatalom várományosává előlépő Tito-féle partizánmozgalom is többszörösen ellenségként tekintett. A katori parasztszülők sokadik gyermeke tehetségén és szorgalmán túl a különös szerencsének köszönhető az értelmiségi létbe emelkedést, noha kisebbségi magyarként minden eredményért kétszeres erőfeszítéssel kellett adóznia. A kiegyensúlyozott létfeltételek egyik fő biztosítékának tekintett jogrend képviselőjeként következetesen ragaszkodott ahhoz a plebejus hitvalláshoz, hogy „a jog van az emberekért és nem az emberek a jogért”. S ez a magatartás alapozta meg népszerűségét, nemzetiségi hovatartozástól és politikai rendszerektől függetlenül. S ennek köszönhető, hogy a sors minden (olykor életveszélyes!) helyzetben kínált számára kivezető utat és vállalható szerepeket.

A Dráván inneni, mégis határon túlivá lett szórványmagyarság reményeit és félelmeit megörökítő írás Makkai Béla záró tanulmányával válik teljessé.

A téma ismert kutatója *Történelmi gyepűvidék – etnikus átjárókkal* címmel vezet végig az olvasót a Muraköz fordulatokban gazdag történetén, plasztikus képet adva a kisrégió sajátos geopolitikai, nemzetiségi és kulturális viszonyairól. Itt kell megállapítanom, hogy módszeres okfejtését talán szerencsésebb lett volna a kötetben bevezető tanulmányként szerepeltetni. A szakavatott történész azonban a záró pozícióban is erényeket csillogtat, amikor elmélyült elemzéssel fejti meg az emlékiró szakmai és politikai karakterét, kettős kötődését, s értelmezi a politika útvesztőiben való hanyódásait. A részrehajlás nélküli történelmi kifejtés példája, hogy helyt ad a közjegyző azon tapasztalati alapon nyugvó felfogásának, miszerint a török kori *millet* hagyományával és a *zadrugás*-patriarchális értékrend továbbélésével a korrump és kisebbségellenes délszláv állam viszonyai és nyers politikai mentalitása is kedvezőbb közeget nyújtott a kisember boldogulásához, mint a tekintélyelvű, úrhatnám és szociálisan kevésbé érzékeny „trianoni” magyar rendszer. Jelzi ugyanakkor, hogy az emlékiró ideáltípusa az Osztrák–Magyar Monarchia volt, a régió népeinek szabad fejlődését biztosítani képes erejével, demokratikusabb jogrendjével, amely – szemben a délszláv utódállammal – lehetővé tette a nemzetiségi elitek kifejlődését és megizmosodását, s azok csakis így vihették sikerre a nemzeti önrendelkezés wilsoni programját.

A kötet szerkezeti tagolására vonatkozó észrevétel mellé kívánczik, hogy a szerző életrajzának hiányában nem derül fény arra, hogy mi lett a partizánok által (is) mindenütt keresett közjegyző sorsa.

Ugyanakkor a gondos szerkesztői végjegyzetek és a szöveg tartalmi elemeihez szorosan kapcsolódó illusztrációként beiktatott színes képanyag, az igényes betűtípus és tördelés, valamint a kifejezetten ízléses borító jóvoltából mégis egy érdekes és színvonalas kötetet vehet kezébe az olvasó. Amely nem csak érzékletes dokumentuma „a kelet-európai kisállamok nyomorúságának”, de egyben eligazító útmutatást is kínál a térséget lakó népek történelmi konfliktusairól, bonyolult együttéléséről.